

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/1996	22 augustus 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 42/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/1996 d.d. 22 augustus 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

42/95

(Afgesloten 221400B AUG 1995)

Conclusie/voorzicht

De recente Kroatische militaire initiatieven in Bosnië-Herzegovina hebben niet meer, zoals in het verleden, tot doel de beheersing over "Kroatische" gebieden te consolideren, maar richten zich tegen door (Bosnische) Serviërs gedomineerd gebied. Vermoedelijk willen de Kroaten een buffer vormen tussen de Bosnisch-Servische republiek en de aangrenzende voormalig Servische delen van Kroatië. Dit verhoogt het conflictpotentieel tussen Serviërs en Kroaten.

Naar eerst nu bekend is geworden, heeft de Kroatische president Tudjman enkele maanden geleden een indicatie gegeven over een overeenkomst tussen Serviërs en Kroaten over een onderlinge opdeling van Bosnië-Herzegovina. Dit zal leiden tot nieuwe spanningen binnen het bondgenootschap tussen Moslims en Kroaten. In hoeverre de recente Kroatische militaire initiatieven een eventuele Servisch-Kroatische overeenkomst aantasten, is onzeker.

De recente vorming van een nieuwe Bosnische brigade in Tuzla, die bestaat uit vluchtelingen uit Srebrenica, geeft aan dat tenminste enkele honderden, maar mogelijk meer, mannen in de weerbare leeftijd er in zijn geslaagd Srebrenica te ontvluchten na de Servische verovering van die stad.

Bosnië-Herzegovina

De Kroatische strijdkrachten hebben verklaard de stad Drvar in west-Bosnië te hebben veroverd. Dit bericht is nog niet bevestigd. De Bosnisch-Servische president Karadzic heeft evenwel opgeroepen tot verhoogde inspanning bij de verdediging van Drvar, hetgeen een indicatie vormt dat de stad inderdaad op het punt staat ingenomen te worden. Onduidelijk is om welke reden de (uit zowel Bosnië-Herzegovina als Kroatië zelf afkomstige) Kroatische eenheden een aanval in de richting van Drvar uitvoeren. De recente Kroatische vorderingen in deze regio (met name richting Bosansko Grahovo) leken vooral ten doel te hebben de uitgangsstellingen voor een aanval op de aangrenzende Kroatische Sector Zuid te verbeteren. Een dergelijke motivatie voor een aanval op Drvar ontbreekt. Het meest voor de hand ligt dat de Kroaten proberen een buffer te vormen tussen de Bosnisch-Servische republiek en de aangrenzende voormalig Servische delen van Kroatië.

In het verleden zijn de Kroatische operaties in Bosnië-Herzegovina beperkt gebleven tot pogingen het in meerderheid door Kroaten bewoonde gebied onder controle te krijgen resp. te houden. Sinds de verovering eind vorig jaar van Kupres, een in meerderheid Servische stad, zijn de Kroaten echter begonnen met pogingen ook door Serviërs gedomineerd gebied te veroveren. De regio's Bosansko Grahovo en Drvar hadden volgens de volkstelling van 1991 een overgrote Servische meerderheid (resp. 95% en 97% van de bevolking). Zoals reeds eerder gemeld, beperkt het Kroatische optreden zich niet tot west-Bosnië. Zo worden in de omgeving van de Kroatische havenstad Dubrovnik eenheden samengetrokken voor een aanval in de richting van de nabijgelegen Bosnische plaats Trebinje. Deze voorgenomen operatie lijkt met name bedoeld om Dubrovnik te vrijwaren van nieuwe Servische artilleriebeschietingen. Ook de regio Trebinje is in overgrote meerderheid Servisch; geslaagde Kroatische operaties in deze regio zouden derhalve, evenals het optreden in het westen, leiden tot de verovering van Servisch gebied door Kroaten.

Hoewel alle genoemde operaties formeel worden geleid door het Bosnisch-Kroatische opperbevel, wordt er ook aan deelgenomen door reguliere Kroatische eenheden. Gezien de controle die het bewind in Zagreb heeft over de Bosnisch-Kroatische staat, worden deze operaties zonder enige twijfel uitgevoerd met medeweten, zo niet in opdracht, van de Kroatische regering. Deze ontwikkeling staat haaks op een recente resolutie van de Veiligheidsraad, die de inzet van buitenlandse troepen in Bosnië-Herzegovina, anders dan in VN-kader, verbiedt.

De Bosnische president Izetbegovic heeft verklaard te hopen dat Sarajevo nog dit jaar langs diplomatieke of politieke weg ontzet zal worden. Hij onderstreepte dat de Bosnische hoofdstad in deze omstandigheden geen winter meer kan doorstaan. Dit kan erop wijzen dat de Bosnische strijdkrachten, tenzij de situatie radicaal verandert, de komende weken opnieuw een poging zullen doen het Servische beleg van de stad te doorbreken. Zoals bekend hebben zij het afgelopen voorjaar eveneens pogingen daartoe gedaan, waarbij evenwel bleek dat zij de (logistieke) capaciteiten missen om een dergelijk offensief langere tijd vol te houden. Vooralsnog zijn er overigens geen aanwijzingen voor grootschalige voorbereidingen op zo'n operatie.

Begin deze maand is in Tuzla een nieuwe brigade van het Bosnische leger gevormd, die bestaat uit Bosnische militairen uit Srebrenica. De brigade staat onder leiding van de voormalige bevelhebber van de Bosnische troepen in Srebrenica, Oric, die inmiddels de rang van brigade-generaal bekleedt. Hoewel de brigades in het Bosnische leger vaak sterk in omvang verschillen, blijkt uit dit bericht dat toch een relatief groot aantal weerbare mannen (tenminste enkele honderden, doch vermoedelijk enkele duizenden) uit Srebrenica heeft kunnen vluchten na de verovering van de plaats door de Serviërs. Het bericht is ook opmerkelijk omdat Oric lange tijd niet in het openbaar was verschenen. Op grond daarvan was aangenomen dat hij in april jl. bij een helikopterongeluk om het leven was gekomen.

Eerder deze maand hebben Turkije en Bosnië-Herzegovina een verdrag gesloten, dat onder meer voorziet in de opleiding van Bosnische militairen aan Turkse opleidingscentra en samenwerking op materieelgebied. Daarbij werd onderstreept dat uitvoering van dit akkoord geen aantasting zal inhouden op het internationale wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina. Desondanks zullen met

[REDACTED]

name de Serviërs het verdrag zien als een nieuwe indicatie dat Turkije zijn invloed op de Balkan wil uitbreiden door midden van samenwerking met de Bosnische Moslims. Turkije heeft de afgelopen jaren met een aantal andere Balkan-landen soortgelijke verdragen gesloten, te weten Macedonië, Roemenië, Bulgarije en Albanië.

Er is sprake van spanningen tussen Kroaten en Moslims in de enclave rond Bihac. De leiding van het Bosnische Vijfde Korps heeft de Bosnische regering gemeld dat de onderlinge Federatie in dat gebied totaal niet functioneert als gevolg van obstructie van Kroatische zijde. Zelfs werd gewaarschuwd voor mogelijke gewapende conflicten tussen Kroaten en Moslims in de enclave. De verhoudingen tussen beide bevolkingsgroepen rond Bihac zijn voortdurend slecht geweest. De (weinige) Bosnische Kroaten in de enclave hebben zich niet alleen in de meeste gevallen afzijdig gehouden van de strijd van het Vijfde Korps tegen Abdic en de Serviërs. Er waren zelfs meldingen van samenwerking tussen Kroaten en Serviërs bij Bihac. Om die reden is afgelopen winter de Kroatische bevelhebber in de enclave, Santic, vermoedelijk door Moslims om het leven gebracht. Ook na de "bevrijding" van Bihac en omgeving is het Vijfde Korps volledig geïsoleerd van overige Bosnische eenheden, maar op een aantal plaatsen omgeven door Kroatische strijdkrachten. Vermoedelijk willen de Kroaten het Vijfde Korps om die reden hun wil opleggen. Dit kan de betrekkingen met de Moslims ook elders in Bosnië-Herzegovina onder druk zetten.

Kroatië

De Kroatische minister van Defensie Susak heeft gezinspeeld op nieuwe onderhandelingen met de Kroatische Serviërs over herintegratie van Sector Oost in het Kroatische staatsverband. Hij heeft in dat verband verklaard dat Kroatië enkele weken af zal wachten om te zien of deze onderhandelingen resultaat zullen hebben. Daarmee lijkt hij impliciet te dreigen met gewapend optreden tegen Sector Oost, het enig overgebleven "Servische" gebied in Kroatië, tenzij de genoemde onderhandelingen vrucht afwerpen. Deze uitlating geeft aan dat de Kroatische regering blijft hopen op een vreedzame oplossing voor de problemen rond Sector Oost. Zoals bekend zijn zowel de "Joegoslavische" als de Kroatische strijdkrachten rond Sector Oost versterkt; een Kroatische aanval op dat gebied kan derhalve tot een grootschalig conflict leiden. Anderzijds zullen Kroatische nationalistes blijven aandringen op de "bevrijding" van Sector Oost. De snelle Kroatische successen in de overige Sectoren zullen daartoe een aanvullende stimulans vormen.

De ondervoorzitter van het Kroatische parlement, Seks, heeft verklaard dat de Kroatische wet die de rechten van minderheden garandeert aan herziening toe is, nu er zich geen grote minderheden meer in Kroatië bevinden. Deze wet voorzagt onder meer in een zekere vorm van autonomie voor een tweetal districten in de Sectoren Noord en Zuid. De uitvoering van deze bepalingen was opgeschort tot de herintegratie van deze districten in het Kroatische staatsverband. Seks is een vertegenwoordiger van de extreem-nationalistische stroming binnen de Kroatische regeringspartij HDZ. Vermoedelijk zal zijn voorstel op een meerderheid in het parlement kunnen rekenen. Overigens zou herroeping van de wet op de etnische minderheden ook betrekking hebben op de Kroatische Serviërs die het gezag van Zagreb sinds de onafhankelijkheid hebben erkend. Deze Serviërs, die ook in het Kroatische parlement vertegenwoordigd zijn, hebben de afgelopen maanden melding gemaakt van toenemende discriminatie

van Kroatische zijde; de herroeping van de genoemde wet zal hun mening in dit opzicht naar verwachting verder versterken.

Naar eerst onlangs bekend geworden is, heeft de Kroatische president Tudjman tijdens een diner in Londen in mei jl. op verzoek van de Britse Liberale leider Ashdown een schets gemaakt van het grensverloop tussen Servië en Kroatië zoals hij dacht dat het er over tien jaar uit zou zien. Volgens deze schets, die onlangs in de Britse pers is gepubliceerd, zal Bosnië-Herzegovina volledig opgedeeld worden tussen Servië en Kroatië. De grens zou ruwweg een S-vorm hebben. Het oostelijke deel van Bosnië-Herzegovina, met onder meer de plaatsen Tuzla en Gorazde, zou volgens deze schets Servisch worden, maar het grootste deel, met inbegrip van de plaatsen Sarajevo en Banja Luka, zou aan Kroatië komen. Volgens het betreffende persbericht zou Tudjman hebben toegegeven dat er sprake is van een "afspraak, maar geen formele overeenkomst" tussen hemzelf en de Servische president Milosevic. Hij onderstreepte tevens dat hij liever zaken doet met de Servische president dan met zijn Bosnische ambtgenoot Izetbegovic, die hij omschreef als een "Algerijn en een fundamentalist" met een inferieure intelligentie en met onvoldoende betrouwbaarheid.

Hoewel de Kroatische regering inmiddels afstand heeft genomen van het betreffende bericht, lijkt de bovengenoemde schets een tamelijk betrouwbare weergave van de politieke doelstellingen van Tudjman. Er is, ondanks de overeenkomst om een gezamenlijke Federatie te vormen, voortdurend sprake van wrijvingen tussen (Bosnische) Kroaten en Moslims. Het lijkt weinig twijfel dat de Kroatische regering slechts onder grote buitenlandse politieke druk heeft ingestemd met de vorming van de Federatie, en bovendien op voorwaarde dat deze Federatie op termijn een confederatie zal aangaan met Kroatië zelf. Ook waren er in het verleden herhaaldelijk aanwijzingen dat Milosevic en Tudjman afspraken hebben gemaakt over een onderlinge opdeling van Bosnië-Herzegovina en Kroatië. In dit verband is tevens vermeldenswaard dat in het betreffende persartikel werd gesteld dat oost-Slavonië (Sector Oost) aan Servië zou komen, al blijkt dit niet ondubbelzinnig uit de gepubliceerde schets.

Overigens zou uitvoering van het door Tudjman geschetste plan tot grote problemen leiden. De opdeling van Bosnië-Herzegovina zou vermoedelijk het aanzien van Kroatië in het Westen, maar ook in de islamitische wereld ernstig schaden. Bovendien zou de incorporatie van het westelijke deel van Bosnië-Herzegovina inhouden dat Kroatië opnieuw een relatief grote Servische minderheid zou verwerwen. Hoewel dit niet uit de schets blijkt, moet worden aangenomen dat de verdeling van Bosnië-Herzegovina in de visie van Tudjman gepaard moet gaan met nieuwe volksverhuizingen.

Servië/Montenegro

Onverwacht is de "Joegoslavische" minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic benoemd tot "Joegoslavisch" ambassadeur bij de VN. Zijn opvolger is de huidige ambassadeur in Griekenland, Milutinovic. Jovanovic geldt als een nauw medestander van Milosevic. Hoewel zijn nieuwe positie op het eerste gezicht een degradatie lijkt, is er vooralsnog geen reden om aan te nemen dat hij bij de Servische president in ongenade is gevallen. Veeleer lijkt zijn benoeming een indicatie dat het Servische bewind groot belang hecht aan een invloedrijke vertegenwoordiging bij de Verenigde Naties.

Mogelijk wijst deze benoeming er tevens op dat Milosevic c.s. op korte termijn een verlichting van de VN-sancties tegen "Joegoslavië" mogelijk achten, alsmede nieuwe vredesinitiatieven in VN-kader. Gezien het belang van de "Joegoslavische" vertegenwoordiging in Griekenland, één van de landen waarmee "Joegoslavië" relatief goede betrekkingen onderhoudt, moet worden aangenomen dat ook Milutinovic een medestander is van Milosevic en diens richtlijnen zal blijven volgen.

Een "Joegoslavisch" weekblad heeft gemeld over details te beschikken van het vredesplan dat onlangs door Amerikaanse diplomaten is opgesteld en dat tot op heden niet openbaar gemaakt is. Volgens deze publikatie zou Bosnië-Herzegovina verdeeld worden in een Federatie van Moslims en Kroaten en een "Servische Republiek". Laatstgenoemde zou onder meer ten zuiden van Dubrovnik een toegang tot de zee krijgen van 18 km breed en een tot 20km verbrede Posavina-corridor. Ter compensatie zou Kroatië gebied verwerven in Trebinje en omgeving. De oostelijke enclave rond Gorazde zou volgens deze publikatie aan de Serviërs worden toegewezen in ruil voor "Servische" delen van Sarajevo. Daardoor zou de Bosnische hoofdstad worden verbonden met de overige door de Moslims gedomineerde delen van het land.

Zoals gesteld is het door de VS opgestelde voorstel nog niet in detail gepubliceerd. Onduidelijk is dan ook in hoeverre het genoemde artikel juist is. Er was echter in het verleden inderdaad sprake van een uitruil van Gorazde voor (delen van) Sarajevo, al heeft Izetbegovic een dergelijke ruil verworpen. De beschreven territoriale arrangementen zouden zowel de (Bosnische) Serviërs als de Kroaten strategisch voordeel bieden. Zo zou de toegang tot de Adriatische Zee niet alleen beantwoorden aan een van de eisen die reeds lange tijd door het Bosnisch-Servisch leiderschap zijn geformuleerd, maar ook het probleem met betrekking tot het Prevlaka-schiereiland aan de uiterste zuidpunt van Kroatië oplossen. Zoals bekend maken zowel "Joegoslavië" als Kroatië aanspraak op dit schiereiland omdat het de Baai van Kotor beheerst, waar zich de enige "Joegoslavische" marinebases bevinden. Verbreding van de Posavina-corridor zou een betere verbinding tussen de "Servische" gebieden in west- en oost-Bosnië garanderen. In ruil zou Kroatië door de verwerving van Trebinje en omgeving Dubrovnik vrijwaren van nieuwe artilleriebeschietingen.

De belangrijkste bezwaren tegen een dergelijke oplossing zijn van etnische aard. Het gebied ten zuiden van Dubrovnik wordt met name door Kroaten bewoond, terwijl Trebinje vrijwel uitsluitend Servisch is. De gebieden rondom de Posavina-corridor worden door Kroaten en Moslims bewoond en die rondom Sarajevo deels door Serviërs. Vermoedelijk zou een oplossing langs bovengeschetste lijnen gepaard moeten gaan met een uitruil van bewoners. De ontwikkelingen in en om de Kroatische Sectoren Noord en Zuid van de afgelopen weken hebben echter aangegeven dat een dergelijke uitruil niet bij voorbaat uitgesloten is.

In Montenegro zijn plannen gepresenteerd om op het eiland Mamula in de monding van de Baai van Kotor een toeristisch complex te bouwen, dat onder meer zal bestaan uit een hotel, een conferentiecentrum, een jachthaven en een klein vliegveld. Kroatië maakt niet alleen aanspraak op Prevlaka, maar ook op Mamula. "Joegoslavië" eist echter eveneens de soevereiniteit over Prevlaka op met als argument dat deze landtong in het verleden uitsluitend in gebruik is geweest van de Federale Joegoslavi-

sche Strijdkrachten. De presentatie van de genoemde plannen met betrekking tot Mamula onderstreept de "Joegoslavische" aanspraak op soevereiniteit over dat eiland en zal vermoedelijk tot nieuwe wrijvingen tussen beide landen leiden.

Een "Joegoslavisch" functionaris heeft verklaard dat er vooralsnog geen sprake is van een grootschalige toestroom van (Servische) vluchtelingen uit de Krajina naar Kosovo. Hun aantal zou niet meer dan enkele honderden bedragen, in plaats van de duizenden waarvan in de internationale media sprake is. Hij schreef deze overdrijving toe aan de wens van etnisch-Albanese partijen om de aankomst van Servische vluchtelingen in Kosovo te presenteren als een nieuwe poging van Belgrado om Kosovo te "koloniseren". De betreffende uitspraak lijkt juist; de Servische vluchtelingen worden over het gehele "Joegoslavische" grondgebied ondergebracht, waar mogelijk bij familie of vrienden. Het deel dat naar Kosovo is doorgereisd, betreft slechts een klein percentage van het totaal aantal vluchtelingen.

Overigens heeft de "Joegoslavische" regering aangegeven in toenemende mate problemen te ondervinden bij de opvang van deze en andere vluchtelingen. Het verwijt de internationale gemeenschap een gebrek aan bereidheid om op adequate wijze bij deze opvang te assisteren. Vermoedelijk zijn deze uitspraken ten dele juist. Als gevolg van de structurele economische problemen en de internationale sancties tegen het land beschikt "Joegoslavië" over uiterst beperkte middelen voor dit doel. Anderzijds moet worden aangenomen dat deze verwijten mede zullen worden gebruikt als een nieuw argument om de sancties tegen het land te doen opheffen. Overigens moet niet worden uitgesloten dat in de toekomst méér vluchtelingen naar Kosovo zullen worden overgebracht, omdat daar landbouwgrond ongebruikt is en de bestaansmiddelen in de rest van Servië ontoereikend zijn.

Macedonië

De regering van Macedonië heeft gevraagd om een bijstelling van het mandaat van de VN-vredesmachten in het voormalige Joegoslavië. Daarbij werd gesteld dat de Macedonische regering er rekening mee houdt dat UNCRO, en derhalve ook het UNPF-hoofdkwartier, volledig uit Kroatië zal worden teruggetrokken. Uit deze aankondiging blijkt dat Macedonië grote waarde hecht aan de aanwezigheid van de VN-vredesmacht (UNPREDEP) in de republiek en wil voorkomen dat ontwikkelingen in Kroatië of Bosnië-Herzegovina zullen leiden tot terugtrekking van UNPREDEP. Vermoedelijk zal Macedonië ernaar streven het mandaat van UNPREDEP volledig los te koppelen van UNCRO en UNPROFOR.